

ČESKÁ REPUBLIKA

Autorka: Hana Franková, Organizace pro pomoc uprchlíkům

PŘEHLED VNITROSTÁTNÍHO AZYLOVÉHO ŘÍZENÍ

Azylové řízení v České republice je upraveno zákonem o azylu¹. Orgánem odpovědným za vyřizování žádostí o azyl je Ministerstvo vnitra (dále také jen „Ministerstvo“), Odbor azylové a migrační politiky². Žádostí o azyl je zahájeno řízení o udělení mezinárodní ochrany (§ 2 odst. 1 písm. a)), jehož výsledkem může být: 1. rozhodnutí o udělení azylu, 2. rozhodnutí o udělení doplňkové ochrany nebo 3. rozhodnutí o neudělení mezinárodní ochrany. Ve výjimečných případech může být řízení zastaveno, typicky pokud jde o opakovanou žádost, kdy nebyly předloženy žádné nové skutečnosti.

Žadatel může podat žádost o azyl na hraničním přechodu, na kterémkoli odboru cizinecké policie, v přijímacím středisku OAMP (v současnosti existují dvě: Zastávka a Letiště Praha) nebo v zařízení pro zajištění cizinců (v současnosti existují tři: Bělá Jezová, Balková a Vyšní Lhoty), a ve výjimečných situacích v nemocnicích, věznicích nebo zvláštních zařízeních pro děti³.

V České republice existují dvě přijímací střediska. Jedno se nachází na hranicích – přijímací středisko letiště Praha, a druhé se nachází na území České republiky – přijímací středisko Zastávka. Přestože zákon umožňuje podat žádost o azyl na kterémkoli odboru cizinecké policie, příslušníci policie v praxi odkazují žadatele na středisko v Zastávce, aby zahájili řízení tam.

Žadatelé o azyl mají povinnost zpočátku setrvat v jednom z uzavřených zařízení v závislosti na místě, kde podali žádost o azyl (ať už je to jedno ze dvou přijímacích středisek nebo zařízení pro zajištění cizinců). Následně mají žadatelé o azyl po dobu trvání azylového řízení možnost přemístit se do některého z otevřených pobytových středisek pro žadatele o azyl (nachází se v Kostelci a v Havířově).

Při podání žádosti o azyl v přijímacím středisku v Zastávce nebo v některém ze zařízení pro zajištění cizinců není mezi podáním žádosti o azyl a zahájením řízení žádná čekací doba. Při podání žádosti na letišti však může docházet k prodlevám a mohou se objevit různé překážky. Organizace OPU se od roku 2015 setkává se stížnostmi ohledně přístupu k řízení v tranzitním prostoru letiště. Tyto stížnosti obvykle popisují situace, kdy policie na letišti nezaznamená žádost žadatele o azyl, a v některých případech dokonce ignoruje výslovné žádosti o azyl. Některé z těchto případů byly popsány ve zprávě „Pushed Back at the Door“ (2017⁴).

Obecně neexistuje lhůta pro podání žádosti o azyl. Výjimkou je podání žádosti v zařízení pro zajištění cizinců, kdy se uplatní lhůta 7 dnů od zadržení⁵. Takováto velmi přísná lhůta pro podání žádosti o azyl může představovat překážku.

Rozhodnutí by mělo být vydáno do šesti měsíců (§ 27 odst. 1 zákona o azylu), ve výjimečných případech může být lhůta prodloužena až na 18 měsíců. V praxi se však žadatelé potýkají s dlouhými prodleními, a ačkoli neexistují výjimečné důvody pro prodloužení lhůty, délka řízení často překračuje dva roky nebo i více. Azyl se

¹ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.

² Ministerstvo vnitra, Odbor azylové a migrační politiky, OAMP www.mvcr.cz/clanek/odbor-azylove-a-migracni-politiky.aspx

³ § 3a zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

⁴ Maďarský helsinský výbor. Pushed Back At the Door, 2017, s. 8–11, dostupné na <https://www.opu.cz/wp-content/uploads/2017/01/Pushed-Back-Report-Central-Europe-and-Bulgaria.pdf>.

⁵ Tato lhůta se váže na okamžik, kdy policie zajištěnou osobu informuje o možnosti podat žádost o azyl. V praxi k tomu obvykle dochází první den zajištění. Viz § 3b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

uděluje na dobu neurčitou, zatímco doplňková ochrana se uděluje na dobu minimálně jednoho roku (§ 53a zákona o azylu) a může být pravidelně prodloužována.

V případě zamítavého rozhodnutí OAMP mohou žadatelé podat žalobu ke krajským soudům (§ 32 zákona o azylu), a to do 15 dnů od rozhodnutí. V České republice neexistují specializované soudy zabývající se výhradně azylovou či migrační oblastí. Vzhledem k tomu, že azylové a migrační právo patří do oblasti správního práva, řeší tyto případy soudci správních soudů.

Žaloba má zpravidla odkladný účinek, s výjimkou žaloby podané proti rozhodnutí, podle kterého je žádost o azyl nepřijatelná, například v případě opakované žádosti nebo tzv. dublinského rozhodnutí (§ 32 zákona o azylu). Krajské soudy nemají pravomoc přímo udělit mezinárodní ochranu, neboť Česká republika včas neprovedla článek 46 procedurální směrnice⁶. Kladné rozhodnutí soudu tak může pouze vrátit řízení zpět k OAMP. Výsledkem mohou být neustále se opakující prodlení, neboť i kladné rozhodnutí soudu vede pouze k opakování řízení před OAMP, které může navzdory úspěšnému soudnímu řízení opět vést k zamítavému rozhodnutí. Přestože má osoba stále status žadatele o azyl (a s tím související možnost ubytování ve státním pobytovém středisku), takováto opakovaná prodlení zvyšují nejistotu žadatelů o azyl. Pokud soud žalobu zamítne, může žadatel o azyl využít ještě další opravný prostředek, a to podání kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu, která má také obvykle odkladný účinek⁷.

Mezinárodní ochrana ve formě azylu nemůže být udělena, jestliže nastane některý z důvodů uvedených v článku 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 (ustanovení o vyloučení). Obsah čl. 1F písm. a) je doslovně přenesen do § 15 odst. 1 písm. a) zákona o azylu. Obsah čl. 1F písm. b) je obsažen v § 15 odst. 1 písm. b) zákona o azylu, přičemž ustanovení § 15 odst. 1 písm. b) výslovně odkazuje na české azylové řízení a obsahuje také další důvod pro vyloučení – dopuštění se zvlášť krutého činu:

b) se dopustil před vydáním rozhodnutí ministerstva ve věci mezinárodní ochrany vážného nepolitického zločinu nebo zvlášť krutého činu, i když byl údajně spáchán s politickým cílem mimo území.

Obsah čl. 1F písm. c) je s modifikací obsažen v § 15 odst. 1 písm. c) zákona o azylu: zatímco Úmluva vyžaduje, aby byla osoba *vinna* činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Spojených národů, ustanovení § 15 odst. 1 písm. c) stanoví pouze, že cizinec

c) se *dopustil* činů, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Organizace spojených národů.

V kontextu doplňkové ochrany jsou důvody pro vyloučení širší. V souvislosti s doplňkovou ochranou je čl. 1F písm. a) Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 doslovně přenesen do § 15a odst. 1 písm. a) zákona o azylu. Obsah čl. 1F písm. c) je zahrnut v § 15a odst. 1 písm. c) se stejnou modifikací jako v případě azylu – podmínkou je, že se osoba *dopustila* uvedených činů namísto toho, aby těmito činy byla *vinna*. Ustanovení čl. 1F písm. b) je v kontextu doplňkové ochrany značně rozšířeno a jak stanoví § 15a odst. 1 písm. b), vztahuje se na cizince, který

b) se dopustil vážného zločinu.

V konečném důsledku může být udělení doplňkové ochrany zamítnuto také cizinci, který, jak uvádí § 15a odst. 1 písm. d):

d) představuje nebezpečí pro bezpečnost státu.

Zákon o azylu obsahuje rovněž možnost odnětí dříve udělené mezinárodní ochrany. Důvody pro odnětí ochrany ve formě azylu jsou uvedeny v § 17 zákona o azylu. Důvody uvedené v § 17 odst. 1 písm. a) až g) se vztahují ke změně okolností a většinou přibližně odpovídají ustanovení o zániku postavení uprchlíka v článku 1C Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951:

a) před jeho udělením azylant uvedl nepravdivé údaje anebo zamlčel skutečnosti podstatné pro zjištění podkladů pro vydání rozhodnutí,

b) azylant dobrovolně znovu využil ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo státu posledního trvalého bydliště,

⁶ Čl. 46 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU, procedurální směrnice, oproti § 78 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

⁷ Výjimečný případ, v němž podání kasační stížnosti nemá automatický odkladný účinek, nastává, pokud předcházející podání žaloby ke krajskému soudu také nemělo automatický odkladný účinek, § 32 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

- c) azylant dobrovolně znovu nabyt státní občanství státu, který opustil z odůvodněného strachu z pronásledování,
- d) azylant nabyt nové státní občanství, a má proto možnost požívat ochranu tohoto státu,
- e) azylant dobrovolně pobývá ve státě, který opustil z důvodů uvedených v § 12⁸,
- f) azylant může užívat ochrany státu, jehož je státním občanem, poněvadž důvody pro udělení azylu pominuly,
- g) azylant je bez státního občanství a může se vrátit do státu předchozího trvalého bydliště, poněvadž důvody pro udělení azylu pominuly.

Další důvody pro odnětí mezinárodní ochrany ve formě azylu jsou uvedeny v § 17 odst. 1 písm. h) až j) a zahrnují odkazy na státní bezpečnost:

- h) azylant měl být nebo je vyloučen z možnosti udělit azyl z důvodů podle § 15 zákona o azylu,
- i) existují oprávněné důvody považovat azylanta za nebezpečí pro bezpečnost státu, nebo
- j) azylant byl pravomocně odsouzen za zvlášť závažný zločin a představuje tak nebezpečí pro bezpečnost státu.

Doplňková ochrana může být podle § 17a zákona o azylu odňata, pokud:

- a) okolnosti, které vedly k udělení doplňkové ochrany, zanikly nebo se změnily do té míry, že již doplňková ochrana není zapotřebí,
- b) osoba požívající doplňkové ochrany měla být nebo je vyloučena z možnosti doplňkovou ochranu udělit z důvodů uvedených v § 15a zákona o azylu,
- c) nesprávné uvedení nebo opomenutí určitých skutečností, včetně použití padělaných či pozměněných dokumentů, bylo rozhodující pro udělení doplňkové ochrany, nebo
- d) osoba požívající doplňkové ochrany se dopustila zvlášť závažného zločinu.

Počet žadatelů o azyl byl v posledních letech nízký, a to včetně roku 2015 v průběhu tzv. uprchlické krize. Podle oficiálních statistik⁹ bylo v roce 2017 podáno 1 450 žádostí o azyl, z nichž 308 bylo opakovaných. V roce 2016 bylo podáno 1 478 žádostí o azyl, z toho 263 opakovaných. V roce 2015 bylo podáno 1 525 žádostí o azyl, z toho 285 opakovaných. Ministerstvo neuvádí počet řízení o vyloučení z možnosti udělit azyl. V roce 2017 bylo vydáno 1 508 rozhodnutí¹⁰, z toho byl ve 29 případech udělen azyl a doplňková ochrana byla udělena ve 118 případech, v 635 případech Ministerstvo žádost zamítlo a v 726 případech zastavilo řízení. Nejvyšší počet žádostí v roce 2017 byl podán žadateli z Ukrajiny s jasně nejvyšším počtem 435 žádostí, dále následovaly Arménie a Gruzie se 129 žádostmi každá a Ázerbájdžán se 127 žádostmi, následoval Vietnam s 82 žádostmi, Sýrie se 76 žádostmi, Kuba s 68 žádostmi, Ruská federace s 57 žádostmi, Irák s 52 žádostmi, Kazachstán s 38 žádostmi a Turecko s 32 žádostmi. Další národnosti byly zastoupeny méně než 20 žádostmi¹¹.

BEZPEČNOSTNÍ KONTROLY PROVÁDĚNÉ V PŘÍPADĚ ŽADATELŮ O AZYL

Při podání žádosti o azyl musí každá osoba projít policejní bezpečnostní kontrolu, předložit doklady totožnosti a poskytnout své biometrické údaje, včetně otisků prstů sejmutých policií, a dále musí podstoupit lékařskou prohlídku prováděnou v přijímacích střediscích. Předtím nemůže žadatel o azyl opustit přijímací středisko (§ 45 a § 46 zákona o azylu). Organizace OPU se setkala s několika stížnostmi týkajícími se způsobu, jakým je policejní kontrola prováděna v tranzitním prostoru letiště. Tyto stížnosti se obvykle týkají překážek v přístupu k azylovému řízení – často například uvádějí neochotu policie přijmout prohlášení o úmyslu požádat o azyl, zmiňují však také verbální násilí a výhrůžky policie, včetně hrozeb vyhoštěním. Některé z těchto případů byly

⁸ Poznámka: § 12 zákona o azylu uvádí důvody pro udělení mezinárodní ochrany formou azylu.

⁹ Statistiky zveřejněné Ministerstvem vnitra ČR, dostupné na adrese

<http://www.mvcr.cz/migrace/docDetail.aspx?docid=22116049&doctype=ART>.

¹⁰ Poznámka: rozhodnutí byla vydána v případech, které nebyly nezbytně zahájeny v tomtéž roce, proto tedy vyšší počet rozhodnutí než počet nových žádostí podaných v roce 2017.

¹¹ Statistiky zveřejněné Ministerstvem vnitra ČR, dostupné na adrese

<http://www.mvcr.cz/migrace/docDetail.aspx?docid=22116049&doctype=ART>.

popsány ve zprávě „Pushed Back at the Door“ (2017¹²). V jednom případě zahájeném organizací OPU podal žadatel o azyl stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva týkající se násilí, kterého se dopustila policie na letišti. Stěžovatel, kurdský občan Turecka, byl v roce 2013 přemístěn do České republiky na základě dublinského nařízení. Tvrdí, že byl po příjezdu během bezpečnostní kontroly zraněn policií sloužící na letišti. Uvádí, že poté, co ho jeden policista udeřil obuškem do břicha a uhodil do obličeje, další policisté ho dále bili obuškem a kopali do něj. Tvrdí, že z důvodu tohoto násilí ztratil vědomí a probral se až v nemocnici. Po ošetření byl umístěn do zařízení pro zajištění cizinců. V zajištění byl ve špatném psychickém stavu a pokusil se o sebevraždu. Tento případ se v současné době projednává jako B. Ú. proti České republice¹³.

Nepředložení příslušného dokladu totožnosti či vstupních dokladů může způsobit obtíže v přístupu k azylovému řízení v tranzitním prostoru letiště: v některých zaznamenaných případech policie „neslyšela“ žádosti o azyl a místo toho zahájila trestní řízení pro trestný čin předložení padělaného dokladu, které vedlo k uložení trestu vyhoštění¹⁴, jak je popsáno ve zprávě „Pushed Back at the Door“ (2017¹⁵). Trest vyhoštění je uložen soudem v trestním řízení, v němž neexistuje povinnost – pouze možnost – odložit výkon vyhoštění v případě probíhajícího azylového řízení¹⁶.

Je však značně znepokojující, že tyto metody zatlačování zpět (tzv. push-back) byly sledovány i v případech, kdy cizinci přicestovali s platnými doklady totožnosti, neboť policie může vstupní víza zrušit, což vede k okamžitému vyhoštění v řízení, ve kterém neexistuje povinnost poskytnout právní pomoc či tlumočení (§ 9 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, dále jen „zákon o pobytu“). Tento postup odepření vstupu na území je zakotven v § 9 zákona o pobytu¹⁷, podle kterého může policie odepřít vstup na území široké skupině osob včetně těch, které neprokážou dostatečné finanční prostředky k pobytu v České republice. V souladu s tímto řízením policie může odepřít vstup na území osobě, jestliže:

- a) nemá platný cestovní doklad,
- b) předloží padělaný nebo pozměněný cestovní doklad, vízum nebo povolení k pobytu,
- c) nepředloží vízum, podléhá-li cizinec vízové povinnosti nebo povolení k pobytu,
- d) nepředloží doklady prokazující účel a zabezpečení podmínek pobytu na území,
- e) nemá dostatečné množství prostředků k pobytu na území a k vycestování z území,
- f) je nežádoucí osobou (§ 154¹⁸),
- g) je zařazena do informačního systému vytvořeného státem, které jsou vázány mezinárodními smlouvami o odstraňování kontrol na společných hranicích (dále jen „smluvní stát“), za účelem získání přehledu o cizincích, jimž nelze umožnit vstup na území smluvních států (dále jen „informační systém smluvních států“); to neplatí, je-li cizinci uděleno vízum opravňující pouze k pobytu na území,
- h) je důvodné nebezpečí, že by cizinec mohl při svém pobytu na území ohrozit bezpečnost státu, závažným způsobem narušit veřejný pořádek nebo ohrozit mezinárodní vztahy České republiky,
- i) je důvodné nebezpečí, že by cizinec mohl při svém pobytu na území jiného smluvního státu ohrozit jeho bezpečnost nebo v něm závažným způsobem narušit veřejný pořádek anebo ohrozit mezinárodní vztahy smluvních států, nebo
- j) nespĺňuje požadavky stanovené opatřením Ministerstva zdravotnictví před zavlečením infekčního onemocnění ze zahraničí podle zákona o ochraně veřejného zdraví (dále jen „požadavek opatření před zavlečením infekčního onemocnění“).

¹² Maďarský helsinský výbor. Pushed Back At the Door, 2017, s. 8–11, dostupné na adrese <https://www.opu.cz/wp-content/uploads/2017/01/Pushed-Back-Report-Central-Europe-and-Bulgaria.pdf>.

¹³ Evropský soud pro lidská práva, B. Ú. proti České republice, věc č. 9264/15, v jednání.

¹⁴ Trest vyhoštění je výsledkem trestního řízení a je uložen soudem. Je třeba jej odlišovat od správního vyhoštění, které uděluje policie ve správním řízení.

¹⁵ Maďarský helsinský výbor. Pushed Back At the Door, 2017, s. 8–11, dostupné na adrese <https://www.opu.cz/wp-content/uploads/2017/01/Pushed-Back-Report-Central-Europe-and-Bulgaria.pdf>.

¹⁶ Viz dále v kapitole Výjimky ze zásady *non-refoulement*.

¹⁷ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (dále jen „zákon o pobytu“).

¹⁸ § 154 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu: 1) *Nežádoucí osobou se rozumí cizinec, jemuž nelze umožnit vstup na území z důvodu, že by tento cizinec při pobytu na území mohl ohrozit bezpečnost státu, závažným způsobem narušit veřejný pořádek, ohrozit veřejné zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých nebo obdobný zájem chráněný na základě závazku vyplývajícího z mezinárodní smlouvy.*

Vzhledem k tomu, že není poskytnuta žádná právní pomoc a není k dispozici tlumočnický, může policie postupovat podle jednoho z výše uvedených ustanovení bez jakéhokoli mechanismu dohledu, zatímco cizinci nemusí vůbec chápat důvody odepření vstupu a nemají k dispozici žádný účinný způsob, jak s policií jednat.

Kromě toho, že může být důvodem pro odepření vstupu na území, přítomnost na území bez dokladu totožnosti nebo oprávnění ke vstupu či pobytu může vést k tomu, že policie v tranzitním prostoru letiště vydá rozhodnutí o správním vyhoštění, přičemž takovéto rozhodnutí vydá v rozporu s článkem 31 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 i ve vztahu k osobám, které mají v úmyslu požádat o azyl. Přestože rozhodnutí o správním vyhoštění nejsou u osob, které žádají o mezinárodní ochranu, vykonána okamžitě, není vždy snadné o mezinárodní ochranu v tranzitním prostoru letiště požádat s ohledem na pozorované obtíže, které popisují běžnou praxi cizinecké policie, kdy „neslyší“ žádosti o azyl¹⁹.

Všechny tyto systémové problémy se sešly v případě kurdské rodiny z Iráku, která přicestovala do tranzitního prostoru pražského letiště s platnými doklady totožnosti a vízy, a měla v úmyslu podat žádost o azyl. Nicméně, jejich platná víza byla policií prohlášena za neplatná v řízení, kterému rodina nerozuměla, a to bez přítomnosti tlumočnicka či právníka. Poté, co jejich víza byla prohlášena za neplatná a byl jim odepřen vstup na území, rodina ze základních gest policie pochopila, že je policie chce okamžitě deportovat. Rodina se pokoušela požádat o azyl v tranzitním prostoru pražského letiště, ale policie jejich žádosti ignorovala.

Rodina, vyděšena hrozbou deportace, se rozhodla zničit své pasy, aby tak deportaci zabránila. V důsledku toho na ně policie okamžitě začala pohlížet jako na osoby bez platného dokladu totožnosti, a na základě toho udělila všem rodinným příslušníkům starším 15 let správní vyhoštění s odůvodněním, že chybějící doklad totožnosti představuje porušení zákona o pobytu. Policie, která nadále ignorovala žádosti rodiny o azyl, měla v úmyslu správní vyhoštění vykonat. V řízení o správním vyhoštění má však policie povinnost vždy si od Ministerstva vnitřní vyžádat stanovisko k tomu, zda existují tzv. *překážky vycestování*²⁰. Zajímavé je, že v tomto případě Ministerstvo vskutku urychleně vydalo stanovisko, že s ohledem na politickou situaci v Iráku existují *překážky vycestování*. Pozitivní stanovisko týkající se *překážek vycestování* může často naznačovat, že žádost o azyl by v budoucnu mohla být úspěšná, alespoň ve formě udělení doplňkové ochrany. Absurdně to byl právě zoufalý čin zničení pasů, který zabránil deportaci rodiny, protože nebyl řízení zahájeného z důvodu chybějících dokladů, žádný orgán by neměl povinnost překážky vycestování zkoumat.

V tomto případě se rodině nakonec podařilo získat přístup k azylovému řízení a tři rodinní příslušníci, kteří byli starší 15 let (matka, otec a nejstarší syn), také podali žalobu k soudu proti rozhodnutím o správním vyhoštění. V rozsudcích Nejvyššího správního soudu č. j. 10 Azs 212/2017, 10 Azs 213/2017 a 9 Azs 2017/2017 soud uvedl, že rozhodnutí o vyhoštění uvedené rodiny bylo v rozporu s článkem 31 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, který zakazuje stíhání uprchlíků pro nezákonný vstup v případě splnění určitých podmínek včetně toho, že je žádost o azyl podána bez prodlení. Česká policie tvrdila, že se toto ustanovení neuplatní, neboť rodina nepožádala o azyl bez prodlení. V rozhodnutí ve věci matky (a podobně pak i v rozhodnutích ve věcech dalších dvou rodinných příslušníků) Nejvyšší správní soud uvedl, že podání žádosti o azyl okamžitě poté, co jim byl odepřen vstup na území, splňuje kritérium žádosti podané bez prodlení. Podle soudu rodina zjevně přicestovala s platnými vízy a plánovala tedy podat žádost o azyl na území České republiky, proto je pochopitelné, že rodina původně neměla v úmyslu požádat o azyl na letišti, neboť neměli žádnou možnost připravit se na to, že jejich víza budou zneplatněna. Soud rovněž poukazuje na to, že je třeba zohlednit jazykové a kulturní překážky, kterým stěžovatelka čelila – je zřejmé, že mluví pouze kurdsky, neumí číst a psát, a jelikož v řízení o odepření vstupu na území nebyl přítomen tlumočnický, nemohla rozumět informacím v rozhodnutí o odepření vstupu na území. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu byla následně zopakována v rozhodnutích Městského soudu č. j. 4 A 32/2017, 4 A 33/2017 a 4 A 34/2017, na základě kterých byla rozhodnutí o správním vyhoštění zrušena. Městský soud dodal, že rodina měla jasné vážné důvody pro nezákonný vstup, a to obavu o své životy.

Po podání žádosti o azyl může chybějící doklad totožnosti nebo náznak toho, že osoba bude představovat nebezpečí pro veřejný pořádek, vést k jejímu zajištění v přijímacím středisku až na dobu 120 dnů (§ 46a a § 73 zákona o azylu), jak je popsáno níže v kapitole týkající se zajištění. Posouzení nebezpečí pro veřejný pořádek je

¹⁹ Maďarský helsinský výbor. Pushed Back At the Door, 2017, s. 8–11, dostupné na adrese <https://www.opu.cz/wp-content/uploads/2017/01/Pushed-Back-Report-Central-Europe-and-Bulgaria.pdf>.

²⁰ § 179 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu, viz dále v kapitole Výjimky ze zásady *non-refoulement*.

zcela závislé na konkrétním úředníkovi Ministerstva vnitra a obvykle obsahuje pouze vágní odkazy. Například v případě přijímacího střediska na letišti je zajištění obvykle odůvodněno nebezpečím pro veřejný pořádek na základě změny provedené v cestovním dokladu dané osoby, předchozího pobytu v jiném členském státě EU nebo úmyslu v budoucnu odcestovat do jiného členského státu EU.

Během řízení ve věci samé provádí Ministerstvo s žadatelem jeden nebo více individuálních pohovorů, a jejich prohlášení porovnává s informacemi o zemi původu shromážděnými z několika zdrojů. V rámci toho Ministerstvo běžně žádá české diplomatické mise v zahraničí, aby poskytly svá stanoviska k situaci v oblasti dodržování lidských práv v dané zemi. Ministerstvo je vázáno mlčenlivostí a nikdy by nemělo odhalit totožnost žadatele. Nedávno poukázala média na způsob, jakým Ministerstvo vnitra postupovalo v případě skupiny žadatelů o azyl z Číny. Podle této zprávy uveřejněné v médiích Ministerstvo provedlo důkladné individuální posouzení bezpečnosti v zemi původu – způsob provedení tohoto posouzení však nebyl uveden²¹.

BEZPEČNOSTNÍ HLEDISKA ZVAŽOVANÁ PŘI ROZHODOVÁNÍ O UDĚLENÍ AZYLU

Ustanovení § 15 odst. 1 zákona o azylu uvádí důvody, pro které nelze udělit mezinárodní ochranu formou azylu, a § 15a odst. 1 uvádí důvody, pro které nelze udělit doplňkovou ochranu. V ustanovení § 15 odst. 1 písm. b) zákona o azylu dochází k rozšíření článku 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, neboť toto ustanovení zákona o azylu výslovně uvádí, že důvodem pro vyloučení z možnosti udělení azylu je to, že se žadatel dopustil vážného nepolitického zločinu nebo zvlášť krutého činu, i když byl údajně spáchán s politickým cílem. V případech vyloučení z možnosti udělení doplňkové ochrany, uvedených v § 15a odst. 1 písm. b) toto ustanovení uvádí pouze, že „se dopustil vážného zločinu“.

Tyto situace patří také mezi důvody pro odnětí dříve udělené mezinárodní ochrany, jak jsou stanoveny v § 17 a § 17a zákona o azylu. Další důvody pro odnětí mezinárodní ochrany uvedené v § 17 a § 17a zahrnují pod písmenem a): „azylant zamlčel skutečnosti podstatné pro jeho případ“, pod písmenem i): „existují oprávněné důvody považovat azylanta za nebezpečí pro bezpečnost státu“, nebo pod písmenem j): „azylant byl pravomocně odsouzen za zvlášť závažný zločin a představuje tak nebezpečí pro bezpečnost státu“.

Rozhodnutí o vyloučení nebo odnětí postavení uprchlíka či doplňkové ochrany se vždy vydávají v písemné podobě v českém jazyce, aniž by byl poskytnut písemný překlad – totéž však platí i pro standardní rozhodnutí o mezinárodní ochraně, která také nezahrnují písemný překlad. Ústně se překládá pouze samotný výsledek řízení (například věta „mezinárodní ochrana se neuděluje“). Tlumočnick musí přeložit také pokyny týkající se dostupných opravných prostředků.

Pokud je rozhodnutí založeno na utajovaných informacích, tyto utajované informace nejsou v písemném rozhodnutí uvedeny, a žadatel o azyl / azylant k nim nemá přístup²².

Jako opravný prostředek pro osoby, kterým bylo vydáno zamítavé rozhodnutí na základě § 15 nebo § 15a²³, a osoby, kterým byla ochrana odňata na základě § 17 nebo § 17a²⁴, slouží žaloba ke krajskému soudu podle

²¹ Vaculík, Radim. Právo, Novinky.cz. 22. 2. 2018. Dostupné na adrese <https://www.novinky.cz/domaci/464126-osm-cinskykh-krestanu-dostalo-azyl-v-cesku-70-jich-odmitli.html>: „Druhý důvod zdržení řízení, který ministr ve středu odmítl jakkoli komentovat, ale byl podle zjištění Práva rovněž zásadní. Týkal se prověřování, zda mezi žadateli nejsou nasazeni agenti tajných služeb či jiných zahraničních úřadů. „Vnitro využilo všech zdrojů k ověření těch lidí, zda s Českem nehrají nějaké hry. Ověřovalo to i přes české tajné služby“, sdělil redakci zdroj seznámený s výsledky šetření ministerstva.“

²² Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

²³ Důvody odpovídající článku 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 s určitými modifikacemi a rozšířením, viz kapitola 1.

²⁴ Důvody odpovídající článku 1C Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 s určitými modifikacemi a rozšířením, viz kapitola 1. Další důvody k odnětí mezinárodní ochrany ve formě azylu jsou uvedeny v § 17 odst. 1 písm. h) až j) a zahrnují odkazy na státní bezpečnost a zabezpečení:

h) azylant měl být nebo je vyloučen z možnosti udělit azyl z důvodů podle § 15 zákona o azylu,

i) existují oprávněné důvody považovat azylanta za nebezpečí pro bezpečnost státu, nebo

j) azylant byl pravomocně odsouzen za zvlášť závažný zločin a představuje tak nebezpečí pro bezpečnost státu.

Doplňková ochrana může být v souladu s § 17a zákona o azylu odňata, pokud

§ 32 zákona o azylu, která má odkladný účinek. Žaloba musí být podána do 15 dnů. Pokud je rozhodnutí soudu o žalobě negativní, žadatelé mohou podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu, která musí být podána do dvou týdnů a také má odkladný účinek.

Jak bylo uvedeno výše, Ministerstvo neuvádí počet řízení o vyloučení z možnosti udělit azyl. Organizace OPU se s takovými případy nesebekává často. Mezi zaznamenané případy patří například tyto:

- muž, který v minulosti požíval doplňkové ochrany, byl následně odsouzen k pětiletému trestu odnětí svobody za nezákonnou výrobu omamných látek a krádež. Muž nejprve opomněl požádat o prodloužení doplňkové ochrany a následně znovu požádal o mezinárodní ochranu. Žádost o mezinárodní ochranu byla posouzena, přestože šlo o opakovanou žádost, nicméně mezinárodní ochrana nebyla udělena z důvodu dopuštění se obzvláště vážného zločinu.
- žena, která měla v minulosti trvalý pobyt, byla následně odsouzena k osmiletému trestu odnětí svobody za nezákonnou výrobu omamných látek jako člen organizované skupiny. Platnost jejího povolení k trvalému pobytu byla zrušena z důvodu dopuštění se obzvláště vážného zločinu na základě ustanovení § 75 odst. 2 písm. e) zákona o pobytu²⁵. Po propuštění z vězení požádala o mezinárodní ochranu. Mezinárodní ochrana jí nebyla udělena z důvodu dopuštění se obzvláště vážného zločinu.
- muž, který požíval doplňkové ochrany, byl odsouzen k 28 měsícům odnětí svobody a trestu vyhoštění na dobu neurčitou za pokus o trestný čin. Jeho doplňková ochrana následně nebyla prodloužena z důvodu dopuštění se obzvláště vážného zločinu. Nicméně, v době bezprostředně před vydáním rozhodnutí o neprodloužení doplňkové ochrany Nejvyšší soud²⁶ předchozí trest zrušil. Muž proti rozhodnutí o neprodloužení doplňkové ochrany podal žalobu, která byla úspěšná a doplňková ochrana byla prodloužena.

UPLATNĚNÍ VÝJIMEK ZE ZÁSADY *NON-REFOULEMENT* (ČL. 33 ODS. 2 ÚMLUVY O PRÁVNÍM POSTAVENÍ UPRCHLÍKŮ Z ROKU 1951)

V České republice je zásada *non-refoulement* zakotvena v § 12 zákona o azylu²⁷, podle kterého se azyl cizinci udělí, jestliže

- a) je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo
- b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.

Toto ustanovení se nepoužije v případech vyloučení z možnosti udělení azylu podle § 15 zákona o azylu (viz výše).

Během probíhajícího azylového řízení má žadatel o azyl právo zůstat na území, pokud se nejedná o další opakovanou žádost o azyl²⁸.

-
- a) okolnosti, které vedly k udělení doplňkové ochrany, zanikly nebo se změnily do té míry, že již doplňková ochrana není zapotřebí,
  - b) osoba požívající doplňkové ochrany měla být nebo je vyloučena z možnosti doplňkovou ochranu udělit z důvodů uvedených v § 15a,
  - c) nesprávné uvedení nebo opomenutí určitých skutečností, včetně použití padělaných či pozmeněných dokumentů, bylo rozhodující pro udělení doplňkové ochrany, nebo
  - d) osoba požívající doplňkové ochrany se dopustila zvláště závažného zločinu.

²⁵ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu: § 75 odst. 2 písm. e) „*cizinec ohrozil bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušil veřejný pořádek nebo je důvodně nebezpečí, že by cizinec mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek, nebo f) cizinec ohrozil bezpečnost jiného členského státu Evropské unie nebo závažným způsobem narušil jeho veřejný pořádek, za podmínky, že toto rozhodnutí bude přiměřené z hlediska jeho zásahu do soukromého nebo rodinného života cizince.*“

²⁶ Nejvyšší soud, který rozhodoval v trestní věci, je třeba odlišovat od Nejvyššího správního soudu, který má pravomoc rozhodovat v oblasti správního práva. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

²⁷ § 12 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

²⁸ § 11a zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Zásada *non-refoulement* se odráží také v § 179 zákona o pobytu, v ustanovení týkajícím se *překážek vycestování*²⁹. Pokud se osoba nachází na území České republiky bez platného víza nebo dokladu totožnosti a policie zahájí řízení o správním vyhoštění, je policie v každém řízení o správním vyhoštění vždy povinna vyžádat si od Ministerstva vnitřní správy stanovisko k tomu, zda existují *překážky vycestování*. Podle § 179 zákona o pobytu existuje *překážka vycestování* v případě důvodné obavy, že po navrácení by cizinci hrozilo

- a) uložení nebo vykonání trestu smrti,
- b) mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání,
- c) vážné ohrožení života nebo lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu,
- d) pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.

Jestliže *překážky vycestování* existují, rozhodnutí o správním vyhoštění může být i tak vydáno, avšak vyhoštění není možné vykonat.

Výše uvedené ustanovení o *překážkách vycestování* se podle téhož právního předpisu nevztahuje na cizince, který

- a) se dopustil trestného činu proti míru, válečného trestného činu nebo trestného činu proti lidskosti ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto trestných činech,
- b) spáchal zvláště závažný zločin,
- c) se dopustil činů, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Organizace spojených národů, nebo
- d) představuje nebezpečí pro bezpečnost státu.

Další výjimka ze zásady *non-refoulement* se může uplatnit u cizinců, kteří byli odsouzeni k trestu vyhoštění. Na tyto cizince se vztahuje trestní řád³⁰. V souladu s ustanovením § 350b trestního řádu³¹, pokud cizinec požádal o mezinárodní ochranu a nejde-li o žádost zcela zjevně nedůvodnou, soud odloží³² výkon trestu vyhoštění. Rozhodnutí o odložení musí být vydáno písemně. Na rozdíl od azylového řízení před Ministerstvem (OAMP), které by mělo být k rozhodování o azylových věcech alespoň teoreticky vybaveno určitým stupněm znalostí, v řízení o trestu vyhoštění nemají soudy stanoveny žádné konkrétní povinnosti, metody nebo zdroje k posouzení, zda je žádost zjevně nedůvodná. To znamená, že trestní soud nemá povinnost odložit výkon vyhoštění, pokud posoudí – aniž by k tomu měl množství zdrojů či informací – že žádost o azyl je zjevně nedůvodná.

Obtížná situace může nastat u těch cizinců, u kterých je realizován výkon trestu vyhoštění ve věznicí. Výkon trestu vyhoštění ve věznicí není neobvyklý, neboť trest vyhoštění může být, a často také je, kombinován s trestem odnětí svobody. Dále jsou i cizinci, jejichž trest vyhoštění není kombinován s dalším trestem, umístěni ve věznicích ve zvláštním režimu vyhošťovací vazby za účelem výkonu trestu vyhoštění. Jakýkoli trest odnětí svobody je vykonáván v běžných věznicích, nikoli v zařízeních pro zajištění cizinců³³. Přístup k právní pomoci je v běžných věznicích značně omezen, a to zejména u osob s jazykovou bariérou a bez sociální sítě v České republice. V počáteční fázi trestního řízení není zaručena povinná právní pomoc. Navíc, osoby, kterým se podařilo zajistit si přístup k právní pomoci, nemusí být svými právními zástupci informovány o důsledcích řízení na jejich pobytové oprávnění – jako například, že trest vyhoštění bude okamžitě vykonatelný. Ani právní zástupci (pokud jsou vůbec přítomni), ani soudci nemají povinnost informovat osobu, které byl udělen trest vyhoštění, o možnosti požádat o azyl. Soudy nemají povinnost ani pravomoc zpracovat žádost o azyl, pokud by taková žádost byla v průběhu soudního řízení vznesena. Soud navíc nemá povinnost předat žádost o azyl příslušným orgánům (Ministerstvu vnitřní správy), ani spolupracovat s Ministerstvem vnitřní správy při posuzování žádosti o azyl. To všechno snižuje pravděpodobnost, že žadatel, který má být vyhoštěn, bude vnímán jako oprávněný

²⁹ § 179 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu.

³⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

³¹ § 350b odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád: *Požádal-li odsouzený k trestu vyhoštění o udělení mezinárodní ochrany podle zvláštního právního předpisu, a nejde-li o žádost zcela zjevně nedůvodnou, předseda senátu na žádost odsouzeného nebo i bez takové žádosti odloží výkon trestu vyhoštění. O odložení výkonu trestu vyhoštění z tohoto důvodu předseda senátu vyrozumí orgán příslušný k řízení o udělení mezinárodní ochrany podle zvláštního právního předpisu a zároveň jej požádá, aby mu neprodleně po ukončení řízení oznámil, jakým způsobem bylo o žádosti rozhodnuto.*

³² Znění zákona výslovně stanoví, že soud výkon vyhoštění odloží, ne, že od něj upustí.

³³ Přes nesčetné vizuální podobnosti s běžnými věznicemi, jako jsou ostnaté ploty a zamřížovaná okna, slouží zařízení pro zajištění cizinců v České republice zpravidla k zajištění cizinců za účelem výkonu správního vyhoštění nebo za účelem přemístění cizinců do jiného členského státu EU na základě dublinského nařízení nebo readmisní dohody, viz § 124 a další zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu – dále viz kapitola 7.

žadatel o azyl. OAMP přitom běžně zpracovává žádosti o azyl ve věznicích v nesmírně rychlém čase a při nízké kvalitě posouzení, jako například v případě Budrevich proti České republice³⁴, projednávaném Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „ESLP“), nebo v nedávném případě projednávaném Výborem pro odstranění diskriminace žen Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva (dále též „UNHCHR-CEDAW“)³⁵:

V říjnu roku 2017 organizace OPU zastupovala ženu z Ghany, silně traumatizovanou oběť domácího násilí, která se pokoušela požádat o azyl v tranzitním prostoru mezinárodního letiště Václava Havla v Praze. Policie ignorovala její žádost o azyl, a protože přicestovala bez platného dokladu totožnosti a potřebných dokumentů, bylo na letišti zahájeno řízení o udělení trestu vyhoštění. Byla umístěna do věznice a prošla trestním řízením, ve kterém neměla k dispozici žádnou právní pomoc. Přestože nadále opakovala svou žádost o azyl a byla viditelně traumatizována, soud její žádosti ignoroval – částečně také proto, že trestní soud není za zpracování žádostí o azyl odpovědný. Soud vydal rozhodnutí o udělení trestu vyhoštění a žena očekávala, že vyhoštění bude vykonáno okamžitě, nicméně později se jí z vězení podařilo kontaktovat organizaci OPU a podat žádost o azyl z věznice. Její žádost o azyl však nepřiměla soud k tomu, aby odložil výkon jejího vyhoštění. OPU podalo stížnost k Výboru pro odstranění diskriminace žen vysokého komisaře OSN pro lidská práva, který do dalšího pracovního dne vydal předběžné opatření³⁶ (žádost o předběžné opatření byla podána v pátek a předběžné opatření bylo vydáno následující pondělí), které nakonec pozastavilo výkon vyhoštění uvedené ženy. Případ, o kterém informovala česká veřejnoprávní média³⁷, je stále v jednání.

V roce 2013 byla Česká republika kritizována za to, že nezajistila opravné prostředky v řízení o uložení trestu vyhoštění žadateli o azyl ve věci Budrevich proti České republice³⁸, projednávané ESLP. Vzhledem k tomu, že se tento případ částečně týká otázky vydání, bude blíže popsán níže.

VYDÁNÍ

Vydání osob v České republice upravuje zákon o mezinárodní justiční spolupráci³⁹. V souladu s § 91 odst. 1 písm. b) tohoto zákona je vydání osoby, které byla udělena mezinárodní ochrana, nepřipustné. Podle § 91 odst. 1 písm. p) tohoto zákona je vydání dále nepřipustné, je-li důvodná obava, že by osoba, o jejíž vydání jde, byla vystavena pronásledování z důvodu svého původu, rasy, náboženství, pohlaví, příslušnosti k určité národnosti nebo jiné skupině, státního občanství nebo pro své politické názory či jiných obdobných důvodů, nebo že by se zhoršilo její postavení v trestním řízení nebo při výkonu trestu⁴⁰.

Česká republika byla kritizována za pokus o vyhoštění žadatele o azyl, vůči kterému byla podána žádost o vydání, kdy ESLP ve věci Budrevich proti České republice⁴¹ konstatoval porušení článků 13 a 3 Evropské úmluvy o lidských právech. Žadatel, běloruský občan, o jehož vydání Bělorusko zažádalo, neměl v průběhu azylového řízení k dispozici žádný opravný prostředek k zabránění svého vyhoštění do Běloruska. Jeho žádost o azyl byla během pouhých několika dní zamítnuta ve zrychleném řízení, přičemž Ministerstvo nepřihlédlo k důležitým novým vývojem v jeho případě, které uváděl. Rozhodnutí o zamítnutí žádosti o azyl bylo žadateli doručeno bez předchozího upozornění jeho samotného nebo jeho právního zástupce. Přestože měl stále ještě čas na podání žaloby proti rozhodnutí o zamítnutí žádosti o azyl, úřady zahájily kroky k okamžitému výkonu

³⁴ Rozsudek ESLP ze dne 17. října 2013 ve věci *Budrevich proti České republice*, stížnost č. 65303/10, dostupné na adrese <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160187>.

³⁵ CEDAW X. proti České republice, 121/2017, v jednání.

³⁶ CEDAW X. proti České republice, 121/2017, v jednání.

³⁷ Biben, M. Aktuálně.cz. 8. 11. 2017. Komisař OSN se zastal uprchlíka v Česku. Vyzval stát, ať zabráni deportaci ženy zpět do Ghany. Dostupné na adrese https://zpravy.aktualne.cz/domaci/urad-vysokeho-komisare-osn-se-poprve-zastal-uprchlika-v-cesku/r~2f8bfe5ec3f411e7b65a0025900fea04/?_ga=2.43371557.1460778020.1510304632-1724839074.1483257803&redirected=1534325553.

³⁸ Rozsudek ESLP ze dne 17. října 2013 ve věci *Budrevich proti České republice*, stížnost č. 65303/10, dostupné na adrese <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160187>.

³⁹ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

⁴⁰ § 91 odst. 1 písm. p) zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

⁴¹ Rozsudek ESLP ze dne 17. října 2013 ve věci *Budrevich proti České republice*, stížnost č. 65303/10, dostupné na adrese <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160187>.

trestu vyhoštění. ESLP dospěl k závěru, že žadatel neměl v době pokusu o výkon trestu vyhoštění k dispozici žádný účinný opravný prostředek.

VNITROSTÁTNÍ PROTITERORISTICKÁ LEGISLATIVA

Česká republika začlenila protiteroristická opatření do svého trestního zákoníku v roce 2009⁴² včetně trestných činů teroristického útoku v § 311 trestního zákoníku a teroru v § 312 trestního zákoníku. Později, v roce 2017, bylo do stejného právního předpisu přidáno několik dalších trestných činů: účast na teroristické skupině v § 312a, financování, podpora a propagace terorismu v § 312d a § 312e a vyhrožování teroristickým trestným činem v § 312f trestního zákoníku.

Vzhledem k tomu, že protiteroristická opatření byla přímo začleněna do trestního zákoníku, lze je použít kdykoli. Tyto trestné činy se trestají odnětím svobody, přičemž trestní zákon umožňuje uložení trestu vyhoštění spolu s trestem odnětí svobody. V takových případech trest vyhoštění následuje po trestu odnětí svobody.

Všechny výše uvedené trestné činy lze považovat za obzvláště vážné zločiny, které mohou vést k uplatnění ustanovení o vyloučení z možnosti udělit azyl nebo zrušení azylu či doplňkové ochrany. Organizace OPU se s takovými případy v praxi nesetkala.

Jelikož část týkající se protiteroristických opatření neobsahuje žádný odkaz na možné probíhající azylové řízení, platí obecné pravidlo, jak je uvedeno výše: v souladu s § 350b odst. 4 trestního řádu⁴³, požádal-li odsouzený k trestu vyhoštění o azyl, a nejde-li o žádost zcela zjevně nedůvodnou, soud výkon trestu vyhoštění odloží. Na rozdíl od azylového řízení před Ministerstvem (OAMP), v řízení o trestu vyhoštění nemají soudy stanoveny žádné konkrétní povinnosti, metody nebo zdroje k posouzení, zda je žádost zjevně nedůvodná. Proti trestu vyhoštění se lze odvolat do osmi dnů, pokud však osoba vykonává trest ve věznici, její přístup k právní pomoci je značně omezený, jak bylo popsáno výše.

VYUŽÍVÁNÍ INSTITUTU ZAJIŠTĚNÍ

V České republice může být žadatel o azyl zajištěn v jednom z uzavřených přijímacích středisek nebo v některém ze zařízení pro zajištění cizinců (pokud se nejedná o výjimečný případ, kdy je ve výkonu trestu v běžné věznici – viz výše).

Zajištění v přijímacích střediscích:

V České republice existují dvě uzavřená přijímací střediska. Jedno se nachází v tranzitním prostoru letiště a druhé v Zastávce. Přijímací středisko na letišti se nachází v uzavřeném areálu v suterénu bez venkovního prostoru, pouze s malým vybetonovaným dvorkem pro kuřáky, obklopeným vysokým betonovým plotem, bez přirozeného světla a běžně velkých oken. Areál střediska je zamřížovaný. Středisko Zastávka je uzavřený komplex několika budov. Zatímco celý areál je uzavřený a střežený a osoby jej nemohou opustit, mezi budovami v rámci komplexu je možné se volně pohybovat, a nachází se zde také travnaté plochy. V České republice neexistují žádná otevřená přijímací střediska⁴⁴.

Po podání žádosti o azyl v přijímacím středisku může být žadatel v souladu s § 46a zákona o azylu⁴⁵ v přijímacím středisku zajištěn na dobu až 120 dnů, jestliže:

⁴² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁴³ § 350b odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád: *Požádal-li odsouzený k trestu vyhoštění o udělení mezinárodní ochrany podle zvláštního právního předpisu, a nejde-li o žádost zcela zjevně nedůvodnou, předseda senátu na žádost odsouzeného nebo i bez takové žádosti odloží výkon trestu vyhoštění. O odložení výkonu trestu vyhoštění z tohoto důvodu předseda senátu vyrozumí orgán příslušný k řízení o udělení mezinárodní ochrany podle zvláštního právního předpisu a zároveň jej požádá, aby mu neprodleně po ukončení řízení oznámil, jakým způsobem bylo o žádosti rozhodnuto.*

⁴⁴ V České republice existují dvě otevřená pobytová střediska. Veškerá střediska v České republice spravuje Správa uprchlických zařízení a lze je nelézt na adrese www.suz.cz.

⁴⁵ § 46a a § 73 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

- a) účelem je spolehlivé zjištění nebo ověření jeho totožnosti,
- b) (žadatel o azyl) se prokazuje padělaným nebo pozměněným dokladem totožnosti, a není-li totožnost jinak známa,
- c) je důvodné se domnívat, že by (žadatel o azyl) mohl představovat nebezpečí pro bezpečnost státu nebo veřejný pořádek,
- d) bude přemístěn do státu vázaného přímo použitelným předpisem Evropské unie a existuje-li vážné nebezpečí útěku, zejména pokud se již v minulosti vyhnul provedení přemístění, nebo se pokusil o útěk anebo vyjádřil úmysl nerespektovat pravomocné rozhodnutí nebo pokud je takový úmysl zjevný z jeho jednání,
- e) byla žádost o udělení mezinárodní ochrany podána v zařízení pro zajištění cizinců a existují oprávněné důvody se domnívat, že žádost o udělení mezinárodní ochrany byla podána pouze s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění, vydání nebo předání podle evropského zatýkacího rozkazu k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu odnětí svobody do ciziny, nebo je pozdržet, ačkoliv mohl požádat o udělení mezinárodní ochrany dříve,
- f) svým jednáním ztěžuje řízení ve věci mezinárodní ochrany, a to zejména tím, že neposkytuje ministerstvu nezbytnou součinnost, a proto není možné v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjistit stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, existuje nebezpečí útěku nebo již dříve území neoprávněně opustil, není-li takový postup v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.

Pokud jde o přijímací středisko Zastávka, zajištění je často použito z důvodu zjišťování totožnosti žadatele. Jiné důvody nebývají tak běžné.

V případě přijímacího střediska v tranzitním prostoru letiště jsou osoby podrobeny zvláštnímu řízení o vstupu na území, jehož výsledkem je rozhodnutí o povolení nebo odepření vstupu na území. Rozhodnutí o odepření vstupu na území je ve své podstatě rozhodnutím o zajištění, neboť má za následek povinnost setrvat v uzavřeném letištním přijímacím středisku. Zajištění v letištním přijímacím středisku se často používá z důvodu údajného ohrožení veřejného pořádku, a to ve všech situacích, kdy osoba přicestuje bez platného dokladu nebo víza. V některých případech Ministerstvo odůvodňuje ohrožení veřejného pořádku předpokladem nebo hypotézou, že daná osoba bude chtít nezákonně vstoupit na území jiného členského státu EU. Existuje rozsáhlá vnitrostátní judikatura, která takto široký výklad veřejného pořádku kritizuje, jako například rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 5 Azs 312/2016⁴⁶, ve kterém soud konstatoval, že žadatel o azyl z Kuby vstoupil do schengenského prostoru zákonně, a i kdyby vstoupil nezákonně, mělo být zohledněno ustanovení čl. 31 odst. 1 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, které zakazuje stíhání uprchlíků pro nezákonný vstup v případě splnění určitých podmínek. Soud rovněž poukázal na to, že procedurální směrnice zakazuje zajištění žadatele o azyl výhradně z důvodu podání žádosti o azyl. Soud dále zdůraznil, že jakýkoli předpoklad, že žadatel o azyl bude chtít pokračovat v cestě do jiného členského státu EU, je čistou spekulací, která nemá žádnou oporu v obsahu správního spisu. Závěrem soud dodal, že Ministerstvo důkladně neposoudilo možnou zranitelnost žadatele.

V případě přijímacího střediska na letišti platí, že pokud Ministerstvo nerozhodne o žádosti o azyl do 4 týdnů, má žadatel povolen vstup na území a může pobývat v jednom z otevřených pobytových středisek, a to i pokud mu bylo dříve vydáno rozhodnutí.

Řízení v přijímacím středisku na letišti má oproti zajištění v jiných zařízeních ještě jednu zvláštní charakteristiku: zajištění nezle provést v případě zranitelné osoby s výjimkou osoby s tělesným zdravotním postižením, jejíž zdravotní postižení nebrání jejímu umístění v přijímacím středisku na letišti. Zranitelným osobám musí být umožněn vstup na území. To znamená, že v případech zranitelných žadatelů o azyl by se zajištění nemělo používat, nicméně v praxi tomu tak není, neboť OAMP zranitelné osoby řádně neidentifikuje – jak bylo kritizováno v několika soudních rozhodnutích, např. v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 9 Azs 19/2016⁴⁷ kritizujícím, že dotčená žena vůbec nebyla identifikována jako oběť mučení. Soud ostře kritizoval postup správního orgánu (Ministerstva vnitra), který se ani nepokusil identifikovat zranitelnost žadatelky a rozhodl o jejím zajištění z důvodu údajného ohrožení veřejného pořádku, aniž by toto rozhodnutí

⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 5 Azs 312/2016 ze dne 9. března 2017, dostupné na adrese http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2016/0312_5Azs_1600031_20170328094114_prevedeno.pdf.

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 9 Azs 19/2016 ze dne 2. června 2016, dostupné na adrese http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2016/0019_9Azs_1600050_20160602135550_prevedeno.pdf.

jasně odůvodnil, a to přesto, že byla vážně traumatizovanou obětí mučení v zemi původu včetně toho, že utrpěla těžké zranění hlavy. Následně byla žadatelce udělena mezinárodní ochrana ve formě azylu.

Zajištění v zařízeních pro zajištění cizinců:

V České republice existují tři uzavřená zařízení pro zajištění cizinců: Bělá Jezová, Balková a Vyšní Lhoty. V zařízení pro zajištění cizinců Bělá Jezová mohou být zajištěny rodiny, rodiny s dětmi a nezletilé děti bez doprovodu starší 15 let. Nezletilé dítě bez doprovodu může být podle § 124 odst. 6⁴⁸ zajištěno,

„je-li důvodné nebezpečí, že by mohlo ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek, a je-li to v jeho zájmu v souladu s Úmluvou o právech dítěte. V případě důvodné pochybnosti, že jde o nezletilého cizince bez doprovodu, je policie oprávněna cizince zajistit z důvodů uvedených v odstavci 1 do doby, než je zjištěn jeho skutečný věk. Policie zahájí úkony ke zjištění věku nezletilého cizince bez doprovodu bezodkladně po jeho zajištění.“

Český zákon o pobytu cizinců na území ČR tedy naznačuje, že mohou existovat jisté neurčité důvody pro zajištění, které by byly v zájmu dítěte bez doprovodu. V souvislosti s tím se Česká republika nedávno v žebříčku Global NextGen Index⁴⁹ umístila na 9. nejhorším místě z 20 zemí hodnocených s ohledem na zajišťování dětí. Nezletilý bez doprovodu či rodina s dětmi může být v zařízení pro zajištění cizinců zajištěna na dobu až 90 dnů.

Ostatní cizinci mohou být v zařízení pro zajištění cizinců zajištěni na dobu až 180 dnů (§ 125 odst. 1 zákona o pobytu⁵⁰), přičemž je možné tuto dobu prodloužit: doba zajištění může být prodloužena a zajištění může být překlasifikováno jako zajištění z jiného důvodu, jsou-li v průběhu zajištění zjištěny nové skutečnosti, jak je uvedeno v § 125 zákona o pobytu⁵¹. Podle tohoto ustanovení může být doba zajištění prodloužena, pokud osoba: a) zmařila výkon správního vyhoštění nebo vycestování z území, b) uvádí nepravdivé údaje, které jsou nezbytné pro zajištění náhradního cestovního dokladu, nebo je odmítá uvést, c) v průběhu získávání nezbytných dokladů dochází ke zpoždění. Celkově může být doba zajištění prodloužena až na 545 dnů. Doba zajištění může být rovněž prodloužena o dalších 120 dnů, pokud osoba v zařízení pro zajištění cizinců požádá o azyl (§ 46a zákona o azylu⁵²).

Osoby, které požádaly o azyl v jiné zemi EU a byly zajištěny za účelem přemístění podle dublinského nařízení (§ 129 zákona o pobytu⁵³), mohou být zajištěny, pokud existuje nebezpečí útěku, což odpovídá čl. 28 odst. 1 dublinského nařízení. Touto problematikou se zabýval Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „SDEU“) v případě A. Ch.⁵⁴; v tomto rozhodnutí SDEU rozhodl o předběžné otázce vznesené Nejvyšším správním soudem ČR. SDEU konstatoval, že čl. 2 písm. n) nařízení Dublin III ve spojení s jeho čl. 28 odst. 2 musí být vykládány v tom smyslu, že členským státům ukládají povinnost stanovit objektivní kritéria nebezpečí útěku ve svém právním řádu. Vzhledem k tomu, že v té době nebyla taková definice v § 129 zákona o pobytu obsažena, bylo zajištění osoby v řízení před Nejvyšším správním soudem prohlášeno za protiprávní. Od té doby byl § 129 odst. 4 zákona o pobytu odpovídajícím způsobem změněn a měl by poskytovat definici kritérií nebezpečí útěku. Kritéria jsou však stále formulována velmi široce a mohou být uplatňována zcela nahodile, a to zejména ta, která uvádějí, že nebezpečí útěku v budoucnosti je „zjevné z (jeho) jednání“:

„Za vážné nebezpečí útěku se zejména považuje, pokud cizinec pobýval na území neoprávněně, vyhnul se již dříve předání do státu vázaného přímo použitelným předpisem Evropské unie, nebo se pokusil o útěk anebo vyjádřil úmysl nerespektovat pravomocné rozhodnutí o přemístění do státu vázaného přímo použitelným předpisem Evropské unie nebo pokud je takový úmysl zjevný z jeho jednání. Za vážné nebezpečí útěku se dále považuje, pokud cizinec, který bude předán do státu vázaného přímo použitelným předpisem Evropské unie přímo nesusoucího s Českou republikou, nemůže oprávněně samostatně do tohoto státu cestovat a nemůže uvést adresu místa pobytu na území.“⁵⁵

⁴⁸ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu.

⁴⁹ Global NextGen Index, dostupné na adrese <http://next-gen-index.org/wp/en/>.

⁵⁰ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu.

⁵¹ tamtéž

⁵² Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.

⁵³ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu.

⁵⁴ A. Ch., rozhodnutí ze dne 15. března 2017, A. Ch. a další, C-528/15., EU:C:2017:213.

⁵⁵ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu.

Proti rozhodnutí o zajištění může být podána žaloba k soudu, a to do 30 dnů. Zajištěná osoba může rovněž zahájit zvláštní řízení o propuštění ze zařízení. Nedávnou novelizací zákona o pobytu cizinců na území ČR byl přístup k opravným prostředkům ztížen, neboť se pro soudy stalo obtížnějším určit nezákonnost zajištění – podle novely z roku 2017 je soudní řízení zastaveno, pokud je cizinec v průběhu řízení před soudem ze zajištění propuštěn⁵⁶. Tento pozměňovací návrh byl k novele zákona o pobytu na poslední chvíli „přilepen“ návrhem poslance, který však připustil, že daný materiál byl ve skutečnosti vypracován Ministerstvem vnitra⁵⁷. Jelikož návrh takto přeskočil běžný postup projednávání pozměňovacích návrhů, nebylo možné proti němu vznášet námítky a byl tak bez námitek přijat. Později byly navrženy další změny zákona o pobytu, které prozatím nebyly schváleny, a které dále ztěžují přístup k opravným prostředkům v zajištění, a mají zejména zkrátit lhůtu pro podání žaloby a zrušit možnost požádat o propuštění ze zařízení.

PRÁVNÍ POMOC

Žadatel o azyl má právo požádat o právní pomoc organizaci specializující se na poskytování právní pomoci uprchlíkům (viz níže) nebo advokáta zapsaného v České advokátní komoře (viz níže).

Pokud jde o právní pomoc poskytovanou nevládními organizacemi, žadatel o azyl obdrží seznam nevládních organizací v přijímacích střediscích a v zařízeních pro zajištění cizinců, která jsou pro žadatele o azyl obvykle prvním vstupním bodem do azylového řízení.

Ve všech přijímacích střediscích, zařízeních pro zajištění cizinců a pobytových střediscích by měla být zajištěna pravidelná bezplatná právní pomoc. Žadatel o azyl má právo být v kontaktu s poskytovatelem právní pomoci, jak je stanoveno v § 21 zákona o azylu, přičemž Ministerstvo přispívá poskytovateli právní pomoci na úhradu nákladů s tím spojených⁵⁸. V současné době je právní pomoc financována z Evropského azylového, migračního a integračního fondu (AMIF⁵⁹). V letech 2017 a 2018 byla právní pomoc organizací OPU poskytována ve všech azylových zařízeních v České republice: ve 2 přijímacích střediscích (Zastávka, letiště), 3 zařízeních pro zajištění cizinců (Bělá Jezová, Balková, Vyšní Lhoty) a 2 pobytových střediscích (Kostelec, Havířov⁶⁰). V přijímacích a pobytových střediscích bude právní pomoc OPU poskytována do prosince roku 2019. V zařízeních pro zajištění cizinců bude právní pomoc OPU poskytována do září roku 2018, přičemž pokračování poskytování momentálně není jisté.

Obecně se OPU s překážkami v přístupu k právní pomoci v azylových zařízeních nesetkává, na rozdíl od let 2015–2016, kdy existovaly závažné překážky v přístupu k právní pomoci v zařízeních pro zajištění cizinců. Přístup k právní pomoci v zařízení pro zajištění cizinců však může být zdržen, jestliže je osoba zařazena do tzv. přísného režimu podle § 135 zákona o pobytu⁶¹, pokud a) je agresivní nebo vyžaduje zvýšený dohled z jiného závažného důvodu, b) opakovaně závažným způsobem poruší vnitřní řád zařízení, nebo c) opakovaně závažným způsobem poruší povinnost nebo zákaz podle zákona o pobytu. Umístění do přísného režimu je nařizováno policií na návrh Správy uprchlických zařízení, která je správní organizační složkou Ministerstva vnitra, a která je pověřena správou všech ubytovacích zařízení pro žadatele o azyl a migranty. Cizinec může proti zařazení do přísného režimu podat stížnost. Pokud umístění v přísném režimu trvá déle než 48 hodin, policie vydá o tomto umístění rozhodnutí, proti takovému rozhodnutí však není možné podat odvolání nebo žalobu k soudu. Doba umístění v přísném režimu nesmí překročit 30 dnů⁶².

⁵⁶ Zákon č. 222/2017 Sb., kterým se mění § 172 odst. 6 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu.

⁵⁷ „Poslanci do novely o pobytu cizinců zapracovali navzdory kritice obhájců lidských práv většinu úprav, které připravil poslanec ČSSD Václav Klučka ve spolupráci s ministerstvem vnitra.“ Česká tisková kancelář (ČTK), Aktuálně.cz, 7. 4. 2017, dostupné na adrese <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/podminky-pro-pobyt-cizincu-v-cesku-se-zprisni-snemovna-schva/r~602b93201b8011e7b2a40025900fea04/>.

⁵⁸ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.

⁵⁹ Evropský azylový, migrační a integrační fond, AMIF, dostupné na adrese https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/asylum-migration-integration-fund_en.

⁶⁰ Azylová zařízení spravuje Správa uprchlických zařízení a lze je nalézt na adrese www.suz.cz.

⁶¹ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu.

⁶² Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu.

Složitější přístup k právní pomoci mají ti žadatelé o azyl, kteří mají teprve vstoupit to azylového řízení v tranzitním prostoru letiště (viz výše) nebo kteří vykonávají trest odnětí svobody v běžných věznicích (viz výše). Na základě novely zákona o advokacii⁶³, která vstoupila v platnost v červenci roku 2018, mohou žadatelé o azyl požádat o určitý počet hodin bezplatné právní pomoci za rok, poskytované advokátem zapsaným v České advokátní komoře. Pro prokázání nároku na právní pomoc existuje několik kritérií, včetně nízkých finančních příjmů. To může představovat překážku pro zajištěné žadatele o azyl, kteří mohou mít obtíže vůbec o takovou pomoc zažádat nebo prokázat svou finanční situaci, protože jejich finanční prostředky jsou po dobu zajištění uloženy u Ministerstva vnitra. Nevládní organizace navíc opakovaně vyjadřují své pochybnosti o tomto pojetí státem podporované bezplatné právní pomoci – navrhují, aby nevládní organizace nebyly ze systému státem podporované právní pomoci vylučovány, neboť jsou obvykle zkušenější, ochotnější a schopnější poskytovat důkladnou a komplexní právní pomoc cizincům a žadatelům o azyl, a zejména těm nacházejícím se v azylových zařízeních. Česká advokátní komora doposud žádný podobný systematický program právní pomoci nevytvořila.

ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Vzájemné přesahy mezi azylovým řízením a řízením o správním vyhoštění či trestu vyhoštění vyžadují, aby měli žadatelé o azyl k dispozici silné procesní záruky, a to včetně osob, které usilují o přístup k azylovému řízení. Tyto procesní záruky však nejsou v České republice natolik silné. Kromě toho, ustanovení trestního řádu⁶⁴ udělují soudům široký prostor pro uvážení při posuzování toho, zda je žádost o azyl zjevně nedůvodná, aniž by měly dostatečné údaje a zdroje k tomu, aby dospěly k takovému závěru. V souladu s tím doporučujeme provést následující kroky:

- ✓ Po příjezdu do tranzitního prostoru mezinárodního letiště v Praze by policie měla řádně a v souladu s článkem 8 procedurální směrnice identifikovat žadatele o azyl a neměla by vydávat správní vyhoštění osobám, které žádají o azyl.
- ✓ Postup policie, v rámci kterého v tranzitním prostoru letiště v Praze zneplatňuje platná víza, by měl probíhat pod dohledem zvláštního nezávislého orgánu, nejlépe kanceláře českého veřejného ochránce práv.
- ✓ Žadatelé o azyl, kteří přicestují s padělanými doklady nebo bez dokladů, by v souladu s článkem 31 Úmluvy o právním postavení uprchlíků neměli nikdy být stíháni udělením trestu vyhoštění.
- ✓ Co se týče žadatelů o azyl, kteří vykonávají trest vyhoštění, trestní soud by měl mít povinnost vždy pozastavit řízení o udělení trestu vyhoštění po celou dobu trvání azylového řízení včetně soudních opravných prostředků v azylovém řízení.
- ✓ V azylovém řízení by měl být nějakým způsobem zaručen přístup k utajovaným informacím – alespoň pro právního zástupce u soudu, který rozhoduje o odvolání.
- ✓ Osobám, které jsou zajištěny, nebo na které se vztahuje správní vyhoštění, trest vyhoštění či vydání, by vždy měl být přidělen právní poradce poskytující bezplatnou právní pomoc.
- ✓ Právní poradci určení k zastupování osob, které jsou zajištěny, nebo na které se vztahuje správní vyhoštění, trest vyhoštění či vydání, by měli mít povinnost informovat své klienty o důsledcích dané situace na jejich pobytové oprávnění, včetně možnosti požádat o azyl.
- ✓ Všichni zajištění cizinci, včetně žadatelů o azyl, by měli mít přístup k pravidelné právní pomoci poskytované nevládními organizacemi, aby byl pokryt široký rozsah jejich právních potřeb.

⁶³ § 18a a další zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

⁶⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.